

СТУДЕНТОТ КАКО НОСИТЕЛ НА ОПШТЕСТВЕНИ ПРОМЕНИ

Истражување за конформизмот,
граѓанска одговорност и локус
на контрола кај студентите

Издавач:

Здружение на граѓани
„Младински образовен форум“
Ул. Дренак 34а, 1000 Скопје
Тел: +389 2 31 39 692
www.mof.org.mk
info@mof.org.mk

За издавачот:

Дона Костуранова,
извршен директор

Автор:

Јована Наумоска

Ментор:

Моника Божиноска

Лектор:

Проф. д-р Симона Груевска Мацовска

Графички дизајн и

подготовка за печатење:

Игор Делов

Година на издавање:

2015

Место на издавање:

Скопје

Поддржано од:

СОДРЖИНА

5.1.2.	Граѓанска одговорност	44
5.1.3.	Конформизам	45
5.1.4.	Членство во граѓанска организација	45
5.2.	Корелативна анализа	46
5.2.1.	Резултати за поврзаност помеѓу нивото на конформизам, граѓанската одговорност и личната контрола кај студентите (Хипотеза 1)	46
5.2.2.	Резултати за разликата во конформизмот, верувањето во лична контрола и граѓанската одговорност кај студенти кои членуваат во граѓанска организација и оние кои не членуваат (Хипотеза 2)	48
5.3.	Вклученост на студентите во студентски активности	51

6.0. ДИСКУСИЈА

6.1.	Дискусија за истражувачките хипотези	62
6.2.	Дискусија за дескриптивните резултати	68

7.0. ЗАКЛУЧОК

72

Референци	74
Анекс I.	80

АПСТРАКТ

Неодамнешните истражувања направени на студенти и млади луѓе во Македонија укажуваат на нивна пасивност кон општествените и студентските прашања (Младински образовен форум, 2012; Институт за социолошки и политичко-правни истражувања, 2013). Зачудувачки голем процент никогаш не го оствариле правото да гласаат на избори за студентски парламент (Младински образовен форум, 2012), а голем дел од нив не се вклучени во какви било волонтерски активности (Институт за социолошки и политичко-правни истражувања, 2013). Имајќи ги предвид овие податоци, се јавува потребата од истражување кое ќе ги испита потенцијалите кај студентите за граѓански активизам и општествена промена.

Ова истражување има за цел да ја утврди поврзаноста помеѓу конформизмот, верувањето во лична контрола и граѓанска одговорност кај студентите на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“, како и да ги увиди разликите помеѓу студентите кои членуваат во граѓанска организација и оние кои не членуваат во однос на конформизмот, верувањето во лична контрола и граѓанска одговорност. Покрај овие односи, истражувана е зачестеноста на одредени постапки преку кои се увидува активизмот кои го започнале студентите за време на своите студии.

Резултатите укажуваат на тоа дека конформизмот и граѓанска одговорност се нормално распределени помеѓу студентите од УКИМ, односно не постои значајна разлика помеѓу бројот на студенти кои имаат повисок и понизок степен на конформизам и граѓанска одговорност. Поточно, 52 % од студентите имаат повисок степен на

конформизам и граѓанска одговорност, а 48 % имаат понизок степен на конформизам и граѓанска одговорност. Анализирајќи го локусот на контрола, кај 58 % од студентите преовладува надворешниот локус на контрола, односно поголем дел од студентите повеќе ја припишуваат одговорноста на надворешни фактори отколку на самите себеси.

Во корелативната анализа добиена е позитивна поврзаност помеѓу верувањето во лична контрола и граѓанската одговорност, а негативна корелација помеѓу конформизмот и граѓанската одговорност, како и конформизмот и верувањето во лична контрола. Со други зборови, доколку се зголемува верувањето во личната контрола, се зголемува и граѓанската одговорност, а со зголемување на конформизмот се намалува граѓанската одговорност и верувањето во лична контрола.

Исто така, пронајдена е статистички значајна разлика помеѓу студентите кои членуваат во граѓанска организација и оние кои не членуваат во однос на граѓанската одговорност. Оние коишто членуваат имаат повисока граѓанска одговорност за разлика од оние кои не членуваат.

Резултатите од прашалникот за конкретни постапки кои студентите ги направиле во текот на студиите укажуваат на тоа дека студентите недоволно се вклучуваат или иницираат активности за унапредување на студентскиот и на општествениот живот. Така, на пример, 63,5 % од испитаните студенти никогаш не гласале на студентски избори, 40 % од студентите никогаш не учествувале на студентски протести, а над 70 % не биле вклучени во организација на некој настан поврзан со студентите.

#1

ВОВЕД

За растот на секоја држава неопходно е луѓето да се заинтересирани, информирани и активни во врска со општествените прашања. Особено важна група која може да биде клучен катализатор на општествени промени се студентите. Од студентите се очекува да создадат колективна свесност и заедничка визија, да бидат организирани за да направат ситни, но и крупни промени во општеството. Студентските движења имаат срушено моќни диктатори (како на пример, серијата на студентски и граѓански протести во Србија од 1996 во кои учествувале околу 200.000 граѓани против режимот на тогашниот претседател) и имаат ставено крај на војни (како на пример, протестите во 1960-тите против продолжувањето на војната во Виетнам). Реакциите на студентите често служеле како совест на нацијата, потсетувајќи ги луѓето на човечките вредности за правда, достоинство и еднаквост.

Општото мислење за студентите во Македонија е дека тие се апатични, пасивни, не поведуваат иницијативи, не волонтираат, не се здружуваат во граѓански здруженија, не се доволно вклучени во донесувањето одлуки за општествените прашања. Во прилог на ова се резултатите од истражувањето на Младинскиот образовен форум во 2014 година. Имено, во ова истражување е пронајдено дека 80 % од студентите на УКИМ никогаш не го оствариле своето право на гласање на изборите за студентскиот парламент, а 72 % не се информирани кога се одржуваат овие избори (Младински образовен форум, 2012). Но, неизлезеноста на изборите може да се сфати и како показател на друг проблем, како на пример проблем на нездадоволство од кандидатите и нивните убедувања. Но, и во овој случај студентите се тивки, не го изјаснуваат својот став во врска со студентскиот парламент, што пак води кон заклучок дека студентите се пасивни.

Многу ниска инволвираност во волонтерски активности од страна на младите од 15 до 29 години е добиена и во истражувањето спроведено од Институтот за социолошки и политичко-правни истражувања при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Имено, резултатите од

ова истражување спроведено во 2013 година покажуваат дека само 12,8 % од младите учествуваат во волонтерски активности, а најголемиот дел од нив тоа го прават бидејќи чувствуваат потреба активно да бидат вклучени во заедницата.

Тука се јавува прашањето зошто студентите како млади луѓе со висок потенцијал за промена не чувствуваат потреба да зборуваат отворено за проблемите со кои се соочуваат и зошто не се ангажираат доволно за ги подобрят условите?

Одговорот е повеќе од комплексен. Една од многуте можни причини може да биде дека студентите ја бираат полесната варијанта - да се држат на страна од проблеми надевајќи се дека некој друг ќе преземе иницијатива. Други веруваат дека тие се „никој и ништо“ и дека немаат влијание врз важните одлуки. Трети се обесхрабрени по еден обид или пак од тоа што владее мислењето дека никој не го слуша гласот на студентите. Исто така, голем удел во пасивноста може да биде и неинформираноста за тоа како еден млад човек би бил вклучен во некоја граѓанска активност. Често овие активности се организирани од страна на некоја граѓанска организација, па информацијата стигнува до членовите и до одреден тип луѓе кои се заинтересирани за актуелните случувања. Како друг силен фактор може да биде и репресивноста на општеството, односно институционализирањето на нормите и поставувањето санкции доколку истите не се почитуваат. Понекогаш студентите се плашат да реагираат за своето незадоволство плашејќи се дека поради таа постапка некогаш во иднина би можеле да бидат казнети или пак може да им биде ускратено некое право или пак одредена бенефиција.

Но и покрај овие ограничувања, сепак не сите студенти се приспособуваат на условите. Она што можеби ги прави различни е тоа што тие веруваат дека се способни да направат промена во општеството. Оваа верба во сопствената влијателност им дава сигурност во спротивставувањето на авторитети и го намалува

стратовт од санкции (Бандура, 1983), што значи има основа да се верува дека студентите кои повеќе веруваат во личната контрола на настаниите помалку се конформираат и се поактивни во донесувањето одлуки во општеството. Од друга страна, оние кои помалку веруваат во личната контрола и случувањата ги припишуваат на други фактори повејатно е дека ќе бидат пасивни и ќе се приспособат на веќе поставените услови.

Конформизмот опфаќа прифаќање на тугите однесувања, ставови и вредности. Приспособувањето на вредностите кои се почитуваат во едно општество само по себе не е негативна појава. Но, кога зборуваме за конформизам со екстремен интензитет, кога некритички се прифаќа сè што прават другите со цел да се обезбеди лична сигурност и прифаќање од останатите, тогаш ваквите поединци не придонесуваат да се случи некаква промена и подобрување на условите. Во ваква смисла, конформизмот се гледа како „непријател“ на промената.

За да се дојде до позитивна промена во општеството луѓето кои имаат иста цел и визија се групираат со цел да постигнат поголем ефект. Невладините организации се еден облик преку кој се промовира граѓанската одговорност и активизам. Многу често, мала група луѓе формираат здружение на граѓани со цел организирано да се спротивстават на одредени работи од кои не се задоволни.

Земајќи ги предвид дискутираните точки, поставени се следниве истражувачки проблеми:

Дали постои поврзаност помеѓу степенот на конформизам, личната контрола и граѓанската одговорност кај студентите?

Дали студентите што се членови на граѓанска организација се граѓански поодговорни, имаат повисока лична контрола и понизок степен на конформизам за разлика од оние што не се членови на граѓанска организација?

Земајќи ги предвид дискутираните точки, поставени се следниве истражувачки проблеми:

Дали постои поврзаност помеѓу
степенот на конформизам, личната
контрола и граѓанската одговорност
кај студентите?

Дали студентите што се членови
на граѓанска организација се
граѓански поодговорни, имаат
повисока лична контрола и понизок
степен на конформизам за разлика
од оние што не се членови на
граѓанска организација?

#2

ТЕОРЕТСКА --- ПОЗАДИНА

Во овој дел ќе бидат опфатени главните начела кои ги опишуваат конформизмот, верувањето во лична контрола, граѓанската одговорност и членувањето во граѓанска организација.

2.1. КОНФОРМИЗАМ

Тенденцијата на приспособување на ставовите, верувањата и постапките со групните норми е позната како конформизам. Во психолошката литература се среќаваат различни објаснувања за тоа што е конформизмот и под какви услови се појавува.

„Конформизмот генерално ја опфаќа секоја промена во однесувањето која настанала под влијание на друга личност или група, односно кога индивидуата се однесува на одреден начин заради влијанието на групниот притисок. Промените во однесувањето се ограничени бидејќи конформизмот нема влијание врз личните концепти како навики и верувања. Конформизмот опфаќа и покорување и послушност бидејќи се поврзува со секоја промена во однесувањето која се појавува како резултат на влијанието од другите, без разлика на природата на влијанието.“ (Бреклер, Олсон и Вигинс, 2006) „Конформизмот може да биде дефиниран како оддавање на групниот притисок. Секој од нас го прави тоа во некои услови. Еден секојдневен пример е кога одиме на кино со пријателите. Иако можеби не сметаме дека филмот е добар, кога пријателите ќе речат дека бил одличен, сакаме да оставиме впечаток дека се сложуваме со сите, и не остануваме сами со својот став (Ајзенк, 2004).

Дојч и Герард (1955) издвоиле две клучни причини зошто лугето се конформираат, а тоа се заради информативно влијание и заради нормативно влијание.

Информативното влијание се случува кога лугето го менуваат однесувањето со цел да постапат правилно. Во ситуации кога сме несигурни за точниот одговор, често гледаме како останатите тоа го

Тенденцијата на приспособување на ставовите, верувањата и постапките со групните норми е позната како конформизам. Во психолошката литература се среќаваат различни објаснувања за тоа што е конформизмот и под какви услови се појавува.

прават со цел да се информираме и да стекнеме знаења кои ќе водат во нашето однесување. Доколку другите луѓе во групата имаат повеќе знаење и поголемо искуство за разлика од нас, следењето на нивните постапки може да биде од корист за да се здобиеме со потребните знаења.

Нормативното влијание потекнува од желбата да се одбегне казна (на пример, почитување на некои правила, иако реално не се сложуваме целосно со нив) и добивање награда (на пр., однесување на одреден начин со цел да им се допаднеме на луѓето).

Постојат различни фактори кои придонесуваат конформизмот да се случи кај една личност.

- **Тежина на задачата:** Тежината на задачата може да го зголеми или пак дагонамали конформизмот. Незнаењето како да се изведе некоја задача доведува до поголем конформизам, односно забележано е поголемо прифаќање на туѓите мислења и однесувања. Но, доколку задачата е доста тешка и нејасна, се појавува зголемено прифаќање на различни одговори, односно често менување на мислења што може да се смета за понизок конформизам (Аш, 1953).
- **Индивидуални разлики:** Личните карактеристики, како на пример висока мотивација за постигнување и лидерски способности, се поврзани со намалена тенденција кон конформизам (Фонтайн, 1991);
- **Големина на група:** Луѓето се поподложни на конформизам во ситуации кога групата е мала, односно од 3 до 5 други личности (Москович, 1976);
- **Карактеристики на ситуацијата:** Луѓето повеќе се конформираат во двосмислени ситуации кога не е доволно јасно како треба да одговорат (Ценес, 1932);

- **Културни разлики:** Истражувањата покажале дека луѓето кои живеат во колективистички општества повеќе се конформираат за разлика од оние општества кои повеќе ја нагласуваат индивидуалноста (Бери, 1967; Смит и Бонд, 1996).

Неконформизмот означува појава спротивна на конформирањето. Постојат два вида неконформизам: антиконформизам и вистински неконформизам.

Луѓето за кои може да се рече дека се антиконформисти намерно се спротивставуваат на групата на која ѝ припаѓаат. Тие ја нагласуваат разликата помеѓу себе и групата со што покажуваат независност, индивидуалност и желба за неприпаѓање во групата.

Другиот вид неконформизам е кога личноста е сосема независна, уверена во своите ставови и не чувствува потреба од приклучување кон колективниот став. За разлика од антиконформистите, лицата кои се неконформисти имаат рационални причини и обrazложенија зошто го имаат тој став, па затоа не ги доведуваат релациите со другите во прашање, туку работите ги перцепираат исклучиво од своја перспектива.

2.2.

ВЕРУВАЊЕ ВО ЛИЧНА КОНТРОЛА

Личната контрола, исто така наречена и локус на контрола, претставува верување на индивидуата за степенот до кој тој/таа има контрола врз настаните и можност/капацитет да влијае врз исходите.

Поновите психолошки истражувања и теории укажуваат на тоа дека таквите верувања одат подалеку од едноставното предвидување на идните случувања. Човекот се стреми кон обликување на случајувањата и средината и тоа е универзална карактеристика на човекот (Шулц и спр., 1994; Хаит и Родин, 1995; Ротбаум, Ваиз и Снајдер, 1982).

Првите зачетоци сродни на личната контрола како психолошка карактеристика на човекот можат да се најдат во психоаналитичките теории. Фројд увидел антагонизам помеѓу лугето и светот (на пр., помеѓу идот и егото), а подоцнежните теории зборуваат за „его без конфликт“, односно колку што егото е помалку оптоварено со конфликтни импулси, толку човекот може слободно да одлучува и да ја контролира ситуацијата за разлика од лугето со конфликтно него кои пасивно реагираат на средината. Социјалниот психолог Курт Левин дава сличен поглед дека лугето освен што реагираат на светот, тие се насочени да го контролираат. Значаен придонес во сферата на личната контрола има од Роберт Ваит (1959) кој нагласува дека човекот има огромна мотивација да се изгради како компетентна личност која ефикасно ќе функционира со средината. Човекот тежне да биде господар на средината, што всуспектност е главната потреба или сила на човекот за контрола на светот. Земајќи ги предвид претходните теории, во литературата се среќаваат различни концептуализации за „личната контрола“.

Најпознат концепт е „локус на контрола“ кој го составил Ротер во своите социјални теории за учење од 1966 и 1982 година. Овој термин се дефинира како верување на личноста за поврзаноста на сопствените постапки или пак надворешните услови и исходите. Лугето може да имаат внатрешен или надворешен локус на контрола. Оние кои имаат внатрешен локус на контрола веруваат во сопствените можности за контрола на случајувањата. За разлика од нив, лугето кои имаат поизразен надворешен локус на контрола веруваат дека надворешни сили имаат контрола врз настаните.

Личната контрола, исто така наречена
и локус на контрола, претставува
верување на индивидуата за степенот
до кој тој/таа има контрола врз
настаните и можност/капацитет да
влијае врз исходите.

Овој едноставен модел кој факторите на контрола ги дели на внатрешни и надворешни понатаму е надграден од Ротбаум и соработниците (1982). Ротбаум нагласува дека кога луѓето не успеваат да ја контролираат ситуацијата (примарна контрола) се обидуваат да се контролираат себеси (секундарна контрола), односно своите вредности, приоритети и однесување со цел да се приспособат на средината.

Други концепти што се поврзани со личната контрола се недостаток на моќ (Симан, 1959, 1983), лична делотворност (Бандура, 1977) и научена беспомошност (Селигман, 1967).

Недостатокот на моќ Симан (1959) го дефинира како „очекување или убеденост на индивидуата дека сопственото однесување не може да ги оствари посакуваните цели.“

Личната делотворност според Бандура (1977) е верувањето дека една личност умее да изведе конкретна активност во конкретна ситуација. Личната делотворност, како што истакнува Бандура, се однесува на одредена постапка и одредено време, додека личната контрола ја гледа како генерално верување за повеќе постапки во различни ситуации.

Научената беспомошност, според Селигман (1967), е специфична психичка состојба во која доминира очекувањето дека случаувањата и/или околностите не можат да се контролираат иако постои реална можност да се влијае за да се промени ситуацијата.

2.3.

ГРАЃАНСКА ОДГОВОРНОСТ

Граѓанска одговорност подразбира активно учество во јавниот живот на општеството преку информираност, посветеност и конструктивно ангажирање со цел да се постигне заедничко добро (Ерлих, 2000).

За да објасниме што се подразбира под граѓанската одговорност ќе ги искористиме дефинициите од електронскиот речник на Оксфорд.

Под „граѓанин“ се подразбира „личност која поради местото на раѓање е одредена да се идентификува, да биде лојална и да заштитува одредена држава или заедница.“

Со терминот граѓанин, во конститутивните акти (устав на една држава, меѓународни договори итн.), државата/заедницата им се обраќа на своите државјани како на рамноправни човечки суштства и субјекти во правниот и во општествениот живот. Во Уставот на РМакедонија се користи терминот граѓанин на државата со што на сите државјани на РМ им се гарантираат одредени права, а тие се должни да исполнуваат одредени обврски (Учебник за граѓански и политички слободи и права, 2015).

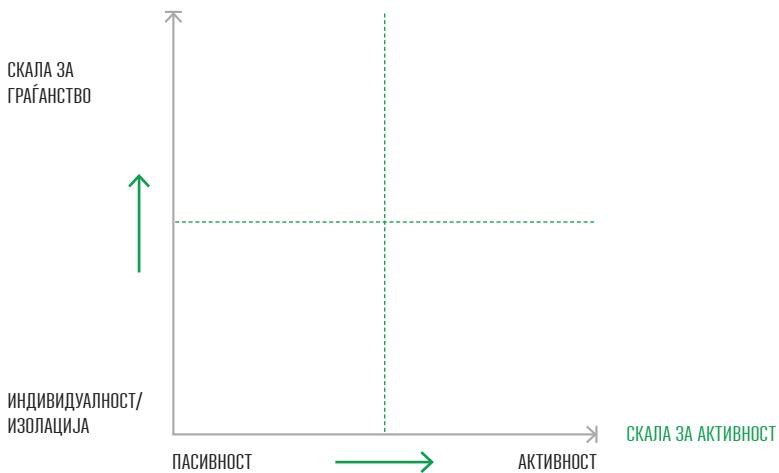
Под „одговорност“ се подразбира „морална обврска некоја личност да се однесува правилно и со почит кон некого или кон нешто.“

Според овие дефиниции може да се заклучи дека граѓанската одговорност вклучува доброволно вклучување во активности кои се од интерес на општеството или заедницата, па затоа кога се зборува за граѓанска одговорност се зборува и за граѓански активизам.

Граѓанска одговорност подразбира активно учество во јавниот живот на општеството преку информираност, посветеност и конструктивно ангажирање со цел да се постигне заедничко добро.

Земајќи предвид дека граѓанскиот активизам е повеќе процес, отколку состојба, изработен е дводимензионалниот модел од страна на тимот на АКТ (ACT, Active Citizenship Training), формиран од страна на Европската комисија во 2005. На едната оска е димензијата „активност“, а на другата „граѓанство“.

ОРИЕНТИРАНОСТ КОН ЗАЕДНИЦАТА

Слика 1. Дводимензионален модел за граѓанска активност

Според овој модел очигледно е дека личноста може да се лоцира на одредено место земајќи ги предвид скалата за активност и скалата за граѓанство.

Понатаму овој модел е надграден додавајќи уште една димензија, а тоа е информираноста.

Овие три димензии се среќаваат кај луѓето со различен интензитет, па затоа се добиваат 5 различни нивоа на граѓанска активност и одговорност, и тоа: игнорантност, како најниско ниво од сите три димензии, послушност, конформизам, непостојано учество и интегративна вклученост. Последната фаза подразбира високо ниво на активност, висока граѓанска одговорност и обемни познавања за тоа што, како и каде треба да се дејствува.

2.4.

ЧЛЕНСТВО ВО ГРАЃАНСКА ОРГАНИЗАЦИЈА (ВОЛОНТИРАЊЕ)

Граѓанските организации претставуваат организирана група на граѓани кои ја формираат таа група за да постигнат некоја заедничка цел. За разлика од индивидуалната активност, преку организираното дејствување луѓето би постигнале поголем ефект во остварувањето на визиите бидејќи што поголем е бројот на луѓе вклучени во активностите, толку посериозно ќе биде сфатена нивната цел и потреба. Работата на граѓанските организации често се поврзува со социјални движења бидејќи се започнува од организација помеѓу неколку луѓе, па прераснува во движење со многубројни поддржувачи и активисти. Такви примери на глобално ниво се феминистичките движења, антиглобалистичките движења и др.

Според моделот на Швартц (1977), вклучувањето во волонтерски активности поминува низ четири фази. Во првата фаза се проценува потребата да се пристапи кон волонтирање. Во оваа фаза личноста

забележува дека некому или поради нешто е потребна помош, па проценува дали е во можност и дали сака да се приклучи. Во втората фаза се проценува обврската да се вклучи во волонтерската активност, односно дали индивидуата чувствува морална или етичка обврска и дали таа обврска буди некои внатрешни вредности. Во третата фаза се проценуваат потенцијалните постапки, трошоци и можните резултати од волонтирањето. Во последната се проценуваат намерите за вклучување во општествените активности, односно се донесува крајната одлуката дали личноста ќе учествува или не.

#3

ПРЕТХОДНО СПРОВЕДЕНИ ИСТРАЖУВАЊА

Истражувањето на Кери Стил од 2006 година, е наменето за увидување на односот помеѓу волонтерството, граѓанската вклученост, самодовербата и социјалните способности на луѓето. Истражувањето е правено на 169 испитаници од 21 до 34 години.

Резултатите од ова истражување покажуваат дека постои висока корелација помеѓу часовите поминати во волонирање со граѓанската ангажираност и самодовербата на испитаниците. Пронајден е позитивен став кон вклученоста во волонтерски акции и граѓанска активност, но во описните одговори на прашањата се согледува дека во некои случаи одговорноста се придава на другите, односно на родителите, соседите, армијата или пак одложување на обврската, изјавувајќи „еден ден ќе се вклучам“.

Помалку истражувања се направени во врска со тоа како конформизмот корелира со граѓанската одговорност, верувањето во личната контрола и членувањето во граѓанска организација. Но, важноста за вклучување на оваа појава во ова истражување е општиот став дека студентите се конформисти и се многу пасивни кога станува збор за граѓанската одговорност, но и за прашањата кои ги тангираат и самите студенти.

#4

МЕТОДОЛОГИЈА

4.1. ХИПОТЕЗИ:

Хипотеза 1: Постои поврзаност помеѓу нивото на конформизам, граѓанската одговорност и личната контрола кај студентите.

- **Потхипотеза 1.1:** Со зголемување на нивото на конформизам кај студентите се намалува граѓанската одговорност, а со намалување на нивото на конформизам кај студентите се зголемува граѓанската одговорност.
- **Потхипотеза 1.2:** Со зголемување на нивото на конформизам кај студентите се намалува личната контрола, а со намалување на нивото на конформизам кај студентите личната контрола се зголемува.
- **Потхипотеза 1.3:** Со зголемување на личната контрола на студентите се зголемува граѓанската одговорност, а со намалување на личната контрола на студентите се намалува и граѓанската одговорност.

Хипотеза 2: Студентите кои се членови на граѓанска организација имаат повисока лична контрола и граѓанска одговорност, а пониско ниво на конформизам за разлика од оние кои не се членови на граѓанска организација.

- **Потхипотеза 2.1:** Студентите кои се членови на граѓанска организација имаат повисока лична контрола за разлика од студентите кои не се членови на граѓанска организација.
- **Потхипотеза 2.2:** Студентите кои се членови на граѓанска организација имаат повисока граѓанска одговорност за разлика од студентите кои не се членови на граѓанска организација.
- **Потхипотеза 2.3:** Студентите кои се членови на граѓанска организација имаат пониско ниво на конформизам за разлика од студентите кои не се членови на граѓанска организација.

4 . 2 .

ИНСТРУМЕНТИ

За мерење на личната контрола беше користен прашалникот Скала за верувањето во лична контрола (Belief in Personal Control Scale - BPCS) чиј автор е Беренберг (Berrenberg, 1987). Прашалникот изворно се состои од 45 ајтеми и 3 потскали (Општа надворешна контрола, Внатрешна контрола, Верување во натприродни сили). За потребите на ова истражување беа користени само првите две потскали од овој прашалник. Третата потскала е насочена кон целосно верување во натприродни сили, односно тоа е тема со многу интимна природа, па за да се избегне одбивноста кон решавање на тестот од страна на студентите оваа потскала е исклучена од истражувањето.

Овој инструмент покажува голема внатрешна конзистентност, односно Кронбах алфа е 0,85 за потскалата надворешна контрола, а 0,88 е Кронбах алфа за потскалата внатрешна контрола. Исто така, пронајдена е добра стабилност на инструментот со корелација од 0,81 за внатрешна и 0,85 за надворешна контрола на тест-ретестот.

Валидноста на овој инструмент е во согласност со двата екстрема на Роторовата скала, односно со внатрешниот и надворешниот локус на контрола и со Тejлоровата скала за анксиозност.

За мерење на граѓанска одговорност беше користен Прашалник за граѓанска одговорност (Civic Responsibility Survey) составен од Фурко, Мулер и Амон во 1998 година. Овој инструмент е составен од три кластери на прашања и тоа: поврзаност со заедницата, граѓанска свесност и граѓански активизам. Заедничкиот резултат добиен од овие потскали го дава степенот на општествена одговорност.

Овој прашалник има висока внатрешна конзистентност со Кронбах алфа коефициент 0,93. Ајтемите од прашалникот потекнуваат од теорија според која општествената одговорност доведува до општествена вклученост со што се задоволува содржинската валидност. Другите типови валидност сè уште не се проверени.

За мерење на конформизмот кај испитаниците беше користена Скала за социјален конформизам – лична автономија (The social Conformity-Autonomy Beliefs Scale), чиј автор е Фелдман (2003). Во ова истражување се користеше скратена верзија на оваа скала која е подгответена од Институтот за социолошко-политички истражувања.

Релијабилноста на оваа скала изнесува 0,80, а пронајдена е корелација на оваа скала со други мерни инструменти за конформизам и автономија (Фелдман, 2003), како што е Скалата за десна апсолутистичка определба (Right-wing authoritarianism scale), чиј автор е Алтемејер (1981).

Покрај овие инструменти, на испитаниците им беа зададени неколку демографски прашања и прашалник составен од прашања за конкретни постапки кои студентите ги направиле или не ги направиле во текот на своето студирање.

Прашалникот за конкретни постапки вклучува 11 тврдења на кои од испитаниците е побарано да одговорат со заокружување на скала од 1 до 5, во зависност од тоа до кој степен се сложуваат со твдењето дека ги опишува нивните постапки. Некои тврдења како на пример се: сум учествувал/а на студентски протести; сум потпишал/а петиција чија цел е поврзана со студентите; сум гласал/а на студентски избори итн.

Демографските прашања ги одредуваат контролните варијабли, односно пол, возраст, студиска година и факултет. Тука е поставено прашањето за членство во граѓанска организација кое е разгледувано како истражувачка варијабла во ова истражување.

4.3.

ПРИМЕРОК

Во ова истражување вкупно беа испитани 523 испитаници (243 машки, 278 женски), сите студенти на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“, или изразено процентуално тоа е приближно 2,2% од вкупниот број студенти запишани во академската 2013/2014 година на УКИМ.

Примерокот кој беше користен за целите на ова истражување е квотен и пригоден. Во првата фаза на одредување на примерокот беше дефинирана квота на испитаници од секој факултет од Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“. Информацијата за вкупниот број студенти и бројот на студенти на секој факултет беше преземена од последниот извештај на Државниот завод за статистика.

Втората ваза се состоеше од поделба на прашалници на студенти кои беа најдени по случаен пат на факултетите од страна на анкетарите. Тука треба да се напомене дека квотите не беа пополнети во целост поради ограничување на временскиот период за задавање на прашалниците. Имено, овие прашалници беа задавани од 25 декември 2014, односно тоа е крајот на семестарот. Во овој период присуството на наставата од страна на студентите е намалено.

Во ова истражување женските и машките испитаници се третираат заедно бидејќи направено е тестирање кое покажа дека нема статистички значајни разлики помеѓу полот и личната контрола ($t(521) = 153$, $p > 0,05$), конформизмот ($t(521) = 149$, $p > 0,05$), граѓанската одговорност ($t(521) = 0,67$, $p > 0,05$) и членувањето во граѓанска организација ($\chi^2(1) = 0,41$, $p > 0,05$).

#5

РЕЗУЛАТАИ

Резултатите од ова истражување ќе бидат поделени на два дела. Во првиот дел ќе бидат прикажани дескриптивните статистики за верување во лична контрола, граѓанска одговорност, конформизам и волонтерство, а потоа ќе бидат изнесени резултатите од главните хипотези на ова истражување.

Во вториот дел ќе бидат разгледани дескриптивните статистики кои се добиени од прашалникот за специфични активности кои ги извеле студентите во текот на нивните студии.

5.1.

ДЕСКРИПТИВНИ СТАТИСТИКИ ЗА ИСТРАЖУВАЧКИТЕ ВАРИЈАБЛИ

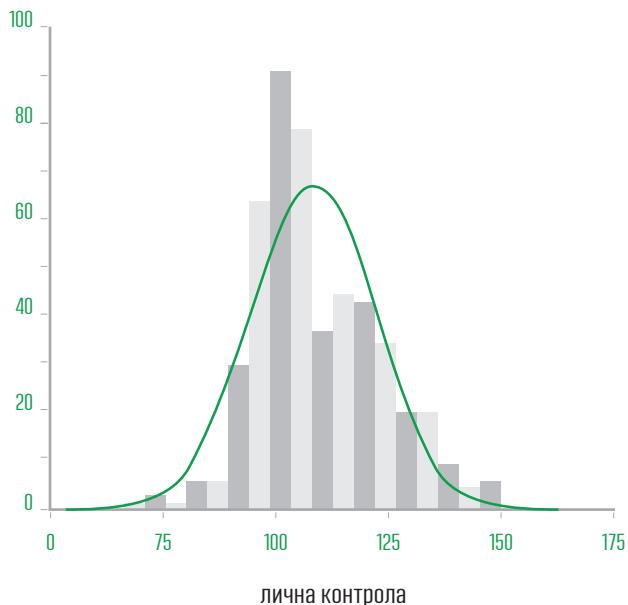
5.1.1. Верување во лична контрола

За варијаблата „верување во личната контрола“ утврдени се мерките за централна тенденција, како и проценка на варијабилноста (Табела 1).

Варијабла	M	SD	Најнизок скор	Највисок скор	Скјунес
Верување во лична контрола	116,75	14,85	73	160	0,47

Табела 1. Дескриптивни статистики за варијаблата – верување во личната контрола

Добиениот скјунес за варијаблата верување во лична контрола (0,47) покажува дали доминираат повисоки или пониски резултати, односно дали студентите веруваат повеќе во личната контрола за настаните или пак во надворешни фактори. Во овој случај, добиен е статистички значаен позитивен скјунес што значи дека резултатите на мнозинството од испитаниците се пониски од аритметичката средина.

Слика 2. Фреквенција на добиените резултатискорови за верувањето во личната контрола на студентите

Со други зборови, 58 % од студентите имаат поизразен надворешен локус на контрола, а 42 % имаат повисоко ниво на внатрешна контрола.

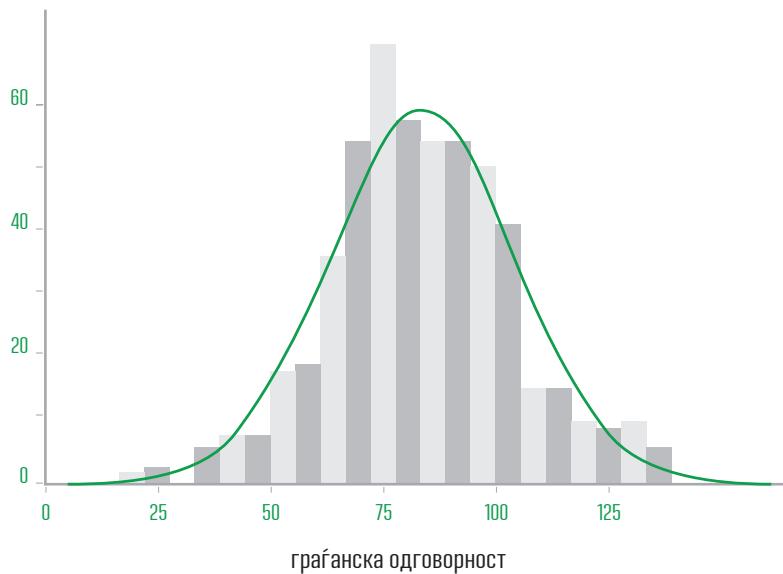
58 % од студентите имаат
поизразен надворешен локус на
контрола, а 42 % имаат повисоко
ниво на внатрешна контрола.

5.1.2. Граѓанска одговорност

За варијаблата „граѓанска одговорност“ утврдени се мерките за централна тенденција како и проценка на варијабилноста (Табела 2).

Варијабла	M	SD	Најнизок скор	Највисок скор	Скујнес
Граѓанска одговорност	88,76	18,09	31	138	0,12

Табела 2. Дескриптивни статистики за варијаблата – граѓанскиата одговорност

Слика 3. Фреквенција на добиените резултатискорови за верувањето во личната контрола на студентите

Добиениот скјунес за граѓанската одговорност (0,12) не е статистички значаен што значи дека резултатите на испитаниците не отстапуваат многу од нормалната дистрибуција.

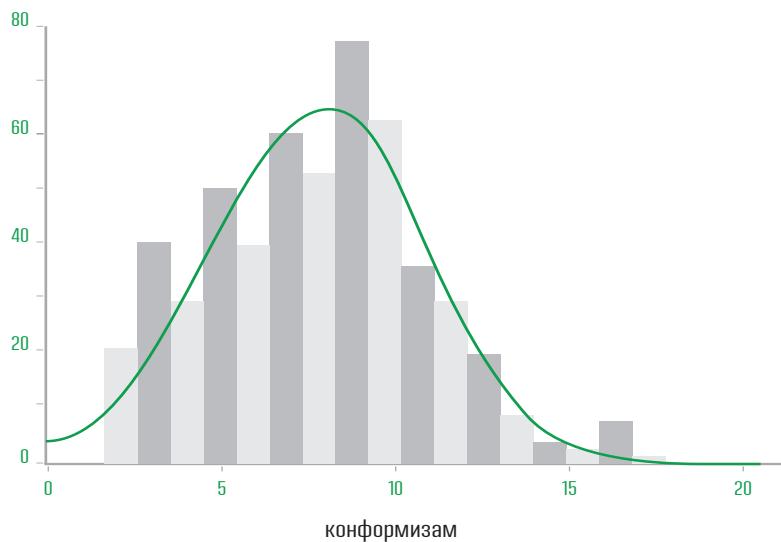
Со други зборови, 52 % од студентите имаат граѓанска одговорност пониска од аритметичката средина, додека 48 % имаат повисока.

5.1.3. Конформизам

За варијаблата „конформизам“ утврдени се мерките за централна тенденција како и проценка на варијабилноста (Табела 3).

Варијабла	M	SD	Најнизок скор	Највисок скор	Скјунес
Конформизам	6,92	3,27	1	17	0,23

Табела 3. Дескриптивни статистики за варијаблата – конформизам

52 % од студентите имаат
граѓанска одговорност пониска од
аритметичката средина,
додека 48 % имаат повисока.

Конформизам повисок од
аритметичката средина имаат
52 % од студентите, додека
48 % имаат понизок степен на
конформизам.

Слика 4. Фреквенција на резултати за конформизам кај студентите

Добиениот скјунес за варијаблата конформизам (0,23) не е статистички значаен што значи резултатите на испитаниците не отстапуваат значајно од нормалната дистрибуција.

Конформизам повисок од аритметичката средина имаат 52 % од студентите, додека 48 % имаат понизок степен на конформизам.

5.1.4. Членство во граѓанска организација

За варијаблата „членство во граѓанска организација“ се прикажани дескриптивни податоци во Табела 4.

Членство во граѓанска организација	N	Граѓанска одговорност		Конформизам		Верување во лична контрола	
		M	SD	M	SD	M	SD
Да	123	93,59	16,4	6,80	3,27	115,71	14,92
Не	400	87,28	18,36	6,96	3,27	117,09	14,84

Табела 4. Дескриптивни статистики за членство во граѓанска организација и аритметички средини и стандардни отстапувања на двете групи (студенти што членуваат и студенти што не членуваат) за граѓанска одговорност, конформизам и верување во лична контрола

Според резултатите може да се увиди дека само 123 испитаници членуваат во граѓанска организација, додека 400 не членуваат, односно 24 % се членови на граѓанска организација, додека 74 % не се членови.

5.2. КОРЕЛАТИВНА АНАЛИЗА

5.2.1. Резултати за поврзаноста помеѓу нивото на конформизам, граѓанска одговорност и личната контрола кај студентите (Хипотеза 1)

За да се проверат потхипотезите на Хипотеза 1 беше користен Пирсоновиот коефициент кој е наменет да ја утврди поврзаноста помеѓу варијабли на интервално ниво. Резултатите се прикажани во продолжение во Табела 5.

	Лична контрола	Граѓанска одговорност	Конформизам
Конформизам	-.290** .000 523	-.201** .000 523	1 523
Пирсонов коефициент			
Статистичка значајност			
N			
Лична контрола	1	.257** .000 523	-.290** .000 523
Пирсонов коефициент			
Статистичка значајност			
N			
Граѓ. одговорност	.257** .000 523	1 523	-.201** .000 523
Пирсонов коефициент			
Статистичка значајност			
N			

** Корелацијата е статистички значајна на ниво 0,01

Табела 5. Резултати од Пирсоновиот коефициент за анализирање на поврзаноста помеѓу верувањето во лична контрола, конформизам и граѓанска одговорност

Според добиение резултати прикажани во Табела 5, може да се утврди дека постои статистички значајна разлика помеѓу нивоата на лична контрола, конформизам и граѓанска одговорност и тоа пронајдена е позитивна корелација помеѓу личната контрола и граѓанската одговорност, а негативна корелација помеѓу конформизмот и личната контрола, како и конформизмот со граѓанската одговорност.

Според тоа, потхипотезата 1.1 е потврдена, односно добиена е статистички значајна негативна корелација помеѓу конформизмот и граѓанската одговорност.

Со други зборови, со зголемување на нивото на конформизам кај студентите се намалува граѓанската одговорност и обратно, со намалување на конформизмот се зголемува граѓанската одговорност ($r = -0,2$, $p < 0,01$).

Потврдена е и потхипотезата 1.2, односно со зголемување на нивото на конформизам кај студентите се намалува нивото на личната контрола и обратно, со намалување на нивото на конформизам кај студентите се зголемува нивото на личната контрола ($r = -0,29$, $p < 0,01$).

Според добиените резултати добиено е дека личната контрола статистички значајно корелира со општествената одговорност со што е потврдена потхипотезата 1.3. Со зголемување на личната контрола на студентите се зголемува и граѓанската одговорност, а со намалување на личната контрола на студентите се намалува и граѓанската одговорност ($r = 0,26$, $p < 0,01$).

Конформизам повисок од
аритметичката средина имаат
52 % од студентите, додека
48 % имаат понизок степен на
конформизам.

5.2.2. Резултати за разликата во верувањето во личната контрола, граѓанската одговорност и конформизмот кај студенти кои членуваат во граѓанска организација и оние кои не членуваат (Хипотеза 2)

За да се провери Хипотеза 2 преку нејзините потхипотези беа направен три t-теста, со коишто се пресметува статистичката значајност на разлики во независните групи (студенти што членуваат во граѓанска организација и студенти што не членуваат во граѓанска организација). Резултатите се прикажани во табела 6 во продолжение.

Варијабли	Членство во граѓанска организација		
	t-тест	df	Статистичка значајност
Лична контрола	-0,89	520	0,37
Граѓанска одговорност	3,4	520	0,001**
Конформизам	-0,47	520	0,64

Табела 6. Резултати од t-тест за разликата помеѓу студентите кои членуваат и оние кои не членуваат во граѓанска организација во однос на верувањето во лична контрола, конформизам и граѓанска одговорност

Според добиените резултати, потхипотезата 2.1 не е прифатена бидејќи според добиените резултати не постои статистички значајна разлика во нивото на лична контрола кај студентите кои се членови на граѓанска организација и оние кои не се членови на граѓанска организација ($t = -0,89$, $p > 0,05$).

Со други зборови, не е точна претпоставката дека студентите кои членуваат во граѓанска организација имаат повисока лична контрола за разлика од оние кои не членуваат.

Потхипотезата 2.2 е потврдена, односно може да се заклучи дека постои статистички значајна разлика во граѓанската одговорност кај студентите кои членуваат во граѓанска организација и оние кои не членуваат во граѓанска организација ($t = 3,4$, $p < 0,01$).

Со други зборови, може да се заклучи дека студентите кои членуваат во граѓанска организација чувствуваат поголема граѓанска одговорност за разлика од оние кои не членуваат во граѓанска организација.

Според добиените резултати прикажани во Табела 6, потхипотезата 2.3 не е прифатена, односно нема разлика помеѓу студентите кои се членови на граѓанска организација и оние кои не се членови на граѓанска организација кога е во прашање конформизмот ($t = -0,47$; $p > 0,05$). Со други зборови, не е точна претпоставката дека студентите кои членуваат во граѓанска организација помалку се конформираат за разлика од студентите кои не членуваат во граѓанска организација.

Според испитувањето на трите потхипотези, Хипотезата 2 е делумно прифатена, односно не постои разлика кај студентите кои членуваат и не членуваат во граѓанска организација во личната контрола и конформизмот, додека е пронајдена статистички значајна разлика помеѓу овие две групи во граѓанската одговорност. Имено, студентите што членуваат во граѓанска организација се граѓански поодговорни за разлика од оние кои не членуваат.

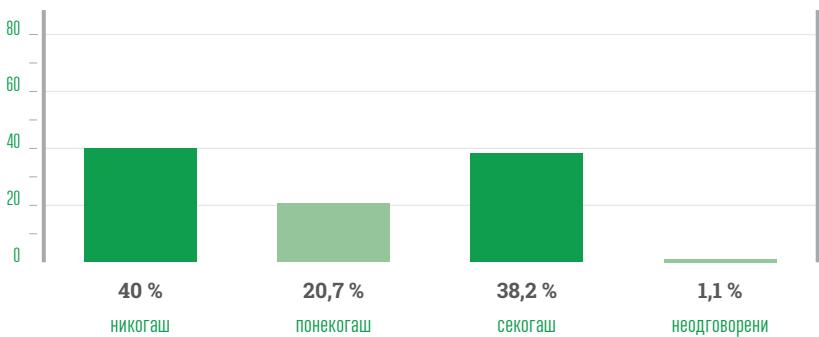
Со зголемување на нивото на конформизам
кај студентите се намалува граѓанската
одговорност и обратно, со намалување на
конформизмот се зголемува граѓанската
одговорност [r = -0,2, p < 0,01].

5.3.

ВКЛУЧЕНОСТ НА СТУДЕНТИТЕ ВО СТУДЕНТСКИ АКТИВНОСТИ

Дескриптивните резултати од прашалникот за специфични активности кои ги направиле студентите во текот на нивните студии следуваат во продолжение на анализата:

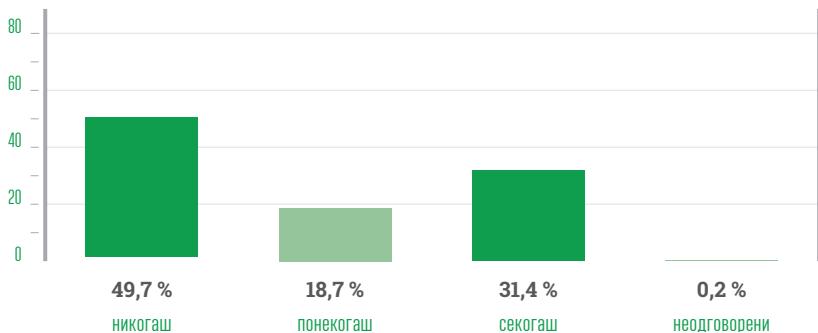
1. Сум учествувал/а на студентски протести

Графички приказ 1: Фреквенција на учество на студентите на протести

На прашањето дали студентите учествуваат на протести, алтернативата „секогаш кога сум во можност“ ја избрале 38,2 % од вкупниот број испитаници, „Понекогаш“ одговориле 20,7 % , додека во протести „никогаш“ не учествувале 40 % од испитаниците. На ова прашање не одговориле 1,1 % од испитаните студенти.

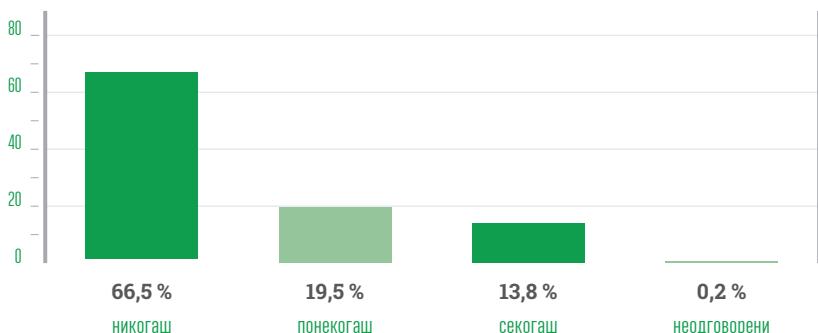
2. Сум потпишал/а петиција поврзана со студентите

Графички приказ 2: Фреквенција на потпишување на петиции од страна на студентите

На прашањето дали студентите имаат потпишано петиција, „секогаш“ одговориле 31,4 % од испитаниците, „понекогаш“ 18,7 % и додека ваков тип на активност „никогаш“ не реализирале 49,7 %. Не одговориле 0,2 % од испитаниците.

3. Сум организирал/а студентски протести, петиции или друг вид на студентски акции

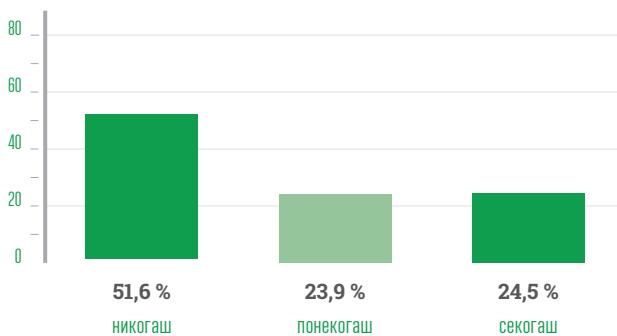
Графички приказ 3: Фреквенција на организирање на протести, петиции од страна на студентите

Не постои разлика помеѓу студентите кои членуваат во граѓански организации и студентите кои не членуваат во однос на степенот на лична контрола.

Може да се заклучи дека студентите кои членуваат во граѓанска организација чувствуваат поголема граѓанска одговорност за разлика од оние кои не членуваат во граѓанска организација.

На прашањето дали студентите учествувале во организација на студентски протести, петиции, или друг вид активности позитивно одговориле 13,8 % од испитаниците, „понекогаш“ одговориле 19,5 %, додека „никогаш“ одговориле 66,5 %. Одговор не дале 0,2 % од испитаниците.

4. Сум присуствувац/а на дебата на студентска тема

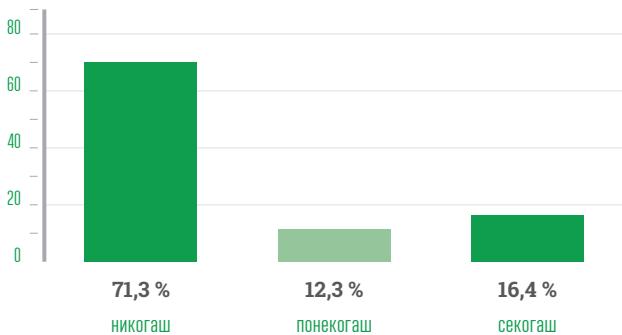

Графички приказ 4: Фреквенција на учество на студентите на дебати

На прашањето дали студентите учествувале во дебата на студентска тема, „секогаш кога сум во можност“ одговориле 24,5 %, „понекогаш“ одговориле 23,9 % и учество во ваков тип на активност „никогаш“ не земале 51,6 %.

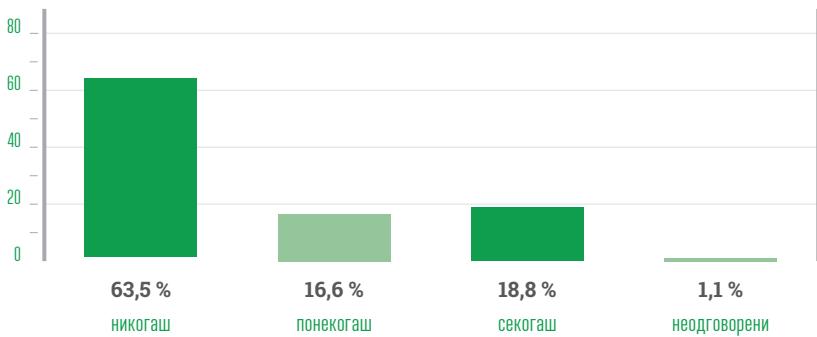
5. Сум организирал/а настан наменет за студентите

На прашањето дали студентите организирале некој настан за студентите позитивно одговориле 16,4 %, „понекогаш“ одговориле 12,3 % и „никогаш“ 71,3 %.

Графички приказ 5: Фреквенција на организирање на настани од страна на студентите

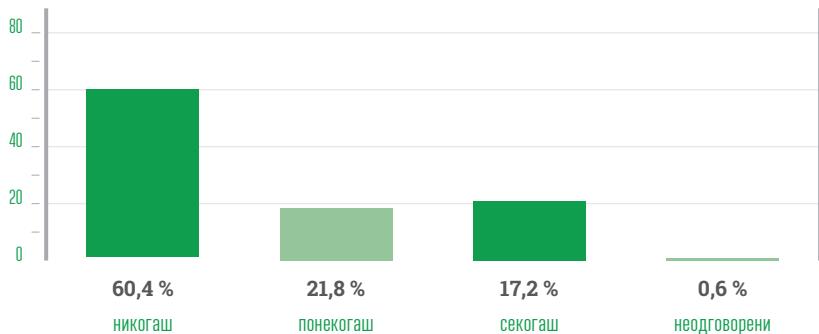
6. Сум гласал/а на студентски избори.

Графички приказ 6: Фреквенција на гласање на студентски избори од страна на студентите

На прашањето дали студентите некогаш гласале на студентските избори „секогаш“ одговориле 18,8 %, „понекогаш“ одговориле 16,6 % и „никогаш“ 63,5 %. На ова прашање одговор не дале 1,1 % од испитаниците.

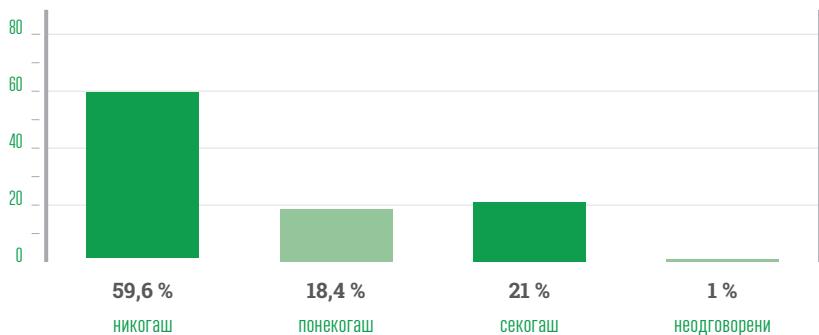
7. Сум волонтирал/а за реализација на студентски настан

Графички приказ 7: Фреквенција на волонтирање за реализација на студентски настани од страна на студентите

На прашањето дали студентите волонтирале за реализација на некој студентски настан „секогаш“ од испитаниците, „понекогаш“ одговориле 21,8 % и „никогаш“ 60,4 %. Одговор не дале 0,6 % од испитаниците.

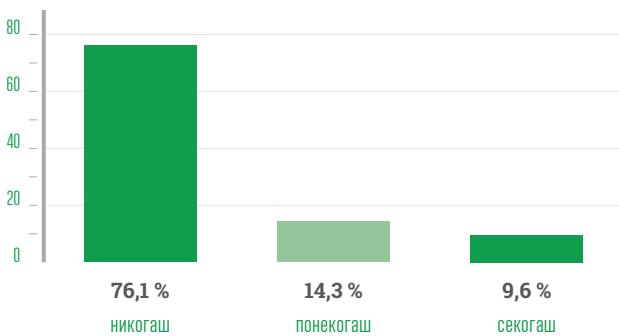
8. Сум бил вклучен/а во некое неформално движење

Графички приказ 8: Фреквенција на волонтирање за реализација на студентски настани од страна на студентите

На прашањето дали студентите биле вклучени во некое неформално студентско движење „секогаш“ одговориле 21%, „понекогаш“ одговориле 18,4 % и „никогаш“ 59,6 %. Не одговориле 1 % од испитаниците.

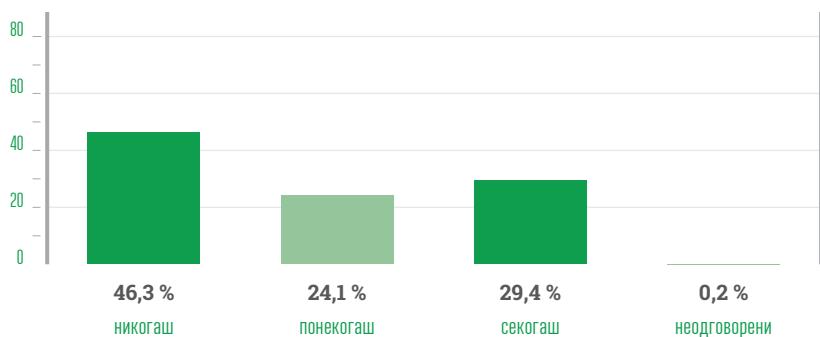
9. Имам објавено статија/колумна во медиум за одредена студентска проблематика

Графички приказ 9: Фреквенција на објавување на статии/колумни од страна на студентите

На прашањето дали студентите објавиле статија/колумна со тема поврзана со студентите „секогаш“ одговориле 9,6 % од испитаниците, „понекогаш“ одговориле 14,3 % и „никогаш“ 76,1 %.

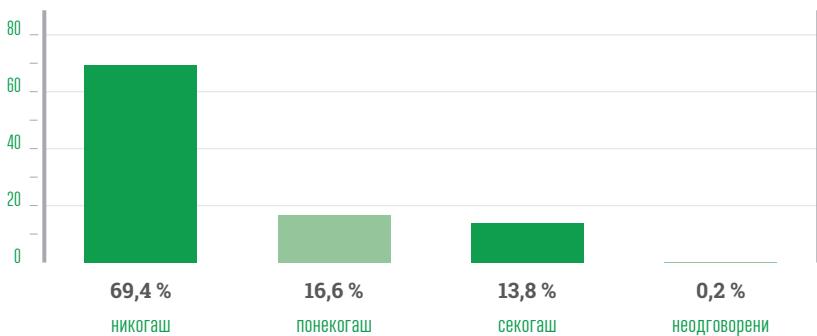
10. Го споделувам мојот став на социјалните мрежи за актуелните политики и институционални мерки кои се наменети за студентите

Графички приказ 10: Фреквенција на споделување на ставови на социјалните мрежи од страна на студентите

На прашањето дали студентите некогаш го споделиле својот став на социјалните мрежи за теми поврзани со студентите „секогаш“ одговориле 29,4 % од испитаните студенти, „понекогаш“ одговориле 24,1 % и „никогаш“ 46,3%.

11. Сум поднел барање/жалба до високообразовните институции или институции кои работат на прашања поврзани со високото образование

Графички приказ 11: Фреквенција на поднесување на барање/жалба од страна на студентите

На прашањето дали студентите поднеле барање или жалба до високообразовните институции „секогаш“ одговориле 13,8 % од испитаниците, „понекогаш“ одговориле 16,6 % и „никогаш“ 69,4 %. Одговор на ова прашање не дале 0,2 % од испитаниците.

#6

ДИСКУСИЈА

Дискусијата, исто како и резултатите, ќе биде поделена на два дела. Првиот дел е наменет за да се образложат резултатите од главните хипотези на ова истражување, додека вториот дел е наменет за да се увидат конкретните постапки кои студентите ги направиле во текот на нивните студии.

6.1.

ДИСКУСИЈА ЗА ИСТРАЖУВАЧКИТЕ ХИПОТЕЗИ

Пред да биде изложена дискусијата за истражувачките хипотези, важно е да се објасни значењето на добиените дистрибуции за конформизмот, верувањето во лична контрола и граѓанската одговорност.

Добиената нормална дистрибуираност за конформизмот укажува на тоа дека лицата кои имаат екстремно висок и екстремно низок конформизам се помал број за разлика од оние кои имале просечно ниво на конформизам. Двигатели на иницијативи најчесто се оние кои имаат низок конформизам бидејќи тие се лицата кои не се приспособуваат со општоприфатените услови. Многу важен момент е дали лицата со просечен конформизам ќе се приклучат во општествени активности или ќе останат пасивни. Доколку се приклучат, иницијативите би зеле поголем замав и би прераснale во поголеми движења. Оние кои имаат многу високо ниво на конформизам остануваат пасивни од различни причини (игнорирање дека постои проблем, неинформираност, чувство на немоќност за промена...).

Што се однесува до верувањето на лична контрола утврдено е дека мнозинството од испитаните студенти имаат надворешен локус на контрола, односно веруваат дека самите тие не се одговорни за случувањата во секојдневието, туку одговорноста ја припишуваат на надворешните фактори, како што се на пример останатите луѓе. Имајќи го ова предвид, може да се заклучи дека мнозинството од студентите не веруваат дека можат нешто да променат во

општеството, па според тоа се очекува да бидат пасивни и да не се вклучуваат во општествените активности и движења.

За граѓанската одговорност е добиена нормална дистрибуција на резултатите, односно најголемиот дел од луѓето се просечно граѓански одговорни, а помал дел се екстремно високо и екстремно ниско одговорни. Кога се размислува за општествени промени во поширок размер, просечната граѓанска одговорност не е доволна за да се постигне некоја промена. Високата граѓанска одговорност за разлика од просечната вклучува и преземање активности за да се постигне некоја општо добро. Доколку кај поголемиот дел отсуствува инициирањето и вклучувањето во активности кои имаат за цел подобрување на одредени сегменти од општеството, менувањето ќе се врши ретко ибавно.

Во продолжение е изложена дискусијата за истражувачките хипотези.

Со првата хипотеза се открива поврзаноста помеѓу нивото на конформизам, граѓанската одговорност и личната контрола кај студентите. Дискусијата за првата хипотеза ќе биде изнесена преку трите потхипотези. Со првата потхипотеза се испитуваат очекувањата дека нивото на граѓанска одговорност се менува со промена на нивото на конформизам. Оваа потхипотеза беше потврдена според добиените резултати, односно добиено е дека со зголемување на нивото на конформизам се намалува граѓанската одговорност кај студентите и обратно.

Иако нема емпириски наоди за односот помеѓу конформизмот и граѓанската одговорност, многу често во медиумите, а и општото мнение на луѓето е дека луѓето се пасивни и се приспособуваат на општествените правила. Колман (2007) тврди дека луѓето несвесно се конформираат бидејќи се програмирани да мислат дека следењето на социјалните правила е добро за општеството. Но, правилноста за

мислењето на мнозинството е под сомнеж разгледувајќи ги наодите од серијата на експерименти од Аш (1952)¹ во кои наедна група испитаници го слушаат изборот на прашањето за должината на стрелките кои се илустрирани на картичките изработени за експериментот, додека другата група одговара самостојно на прашањата. Изненадувачки е фактот што интелигентни, млади луѓе одлучуваат да изберат одговор што очигледно е погрешен потпирајќи се на мислењето на другите. Процентот на погрешни одговори изнесува 37 % во групата во која го слуша мислењето од другите, додека процентот на грешка во групата која самостојно решава изнесува само 1 %.

Тоа лесно може да се случи и во општеството. Иако условите, нормите и вредностите кои се почитуваат во едно општество можеби не се најправилни и најоптимални за луѓето, тие ги прифаќаат и ги почитуваат поради тоа што се прифатени од останатите. Во овој случај, слепото прифаќање и усвојување на она што другите го прават може да го сметаме за негативна појава, бидејќи на тој начин луѓето стануваат пасивни и граѓански неодговорни.

Втората потхипотеза во однос ги става конформизмот и личната контрола. Според добиените резултати во оваа истражување, студентите што повеќе веруваат во сопствената контрола на настаните помалку се конформираат за разлика од оние коишто помалку веруваат во својата контрола, а повеќе во надворешни фактори.

¹ Аш направил серија од експерименти кои многу добро го илустрираат конформизмот во мали групи. На учесникот во експериментот му биле дадени инструкции дека ќе учествува во едноставна задача за увидување на перцепцијата. Потоа учесникот се вклучува во соба со неколку луѓе за кои му е кажано дека исто така се учесници во експериментот, но тие всушност се соработници на експериментаторот. На сите членови во групата им била дадена серија на картички кои биле покажувани по две. На едната картичка имало една линија, а на другата имало три линии. Потоа се поставувало прашање за тоа која од трите линии на втората картичка соодветствува на линијата од првата картичка. На соработниците од експерименталната група им е дадена инструкција да го кажуваат одговорот на глас, односно не анонимно, со инструкција понекогаш да се дава точен одговор, а понекогаш неточен. Контролната група испитаници самостојно ги давале одговорите. Резултатите покажуваат дека во експерименталната група, пронајдени се 37 % погрешни одговори, додека во контролната група овој процент изнесува помалку од 1 %.

Верувањето во личната контрола е тесно поврзано со самодовербата. Имено, лицата кои имаат висока самодоверба веруваат дека се во можност да го контролираат тоа што им се случува, додека оние кои имаат ниска самодоверба повеќе се осврнуваат на надворешни фактори како причини за случувањата.

Има наоди дека луѓето со ниска самодоверба имаат висок конформизам (Хеван, 1983; Ромер, 1981). Слични заклучоци изнесува и Мот (2005), односно луѓето со ниска самодоверба повеќе се согласуваат со групните одлуки и се поуверени за точноста и правилноста на одлуките на групата и во ситуации кога нивното мислење се разликува од групното. Од друга страна пак, луѓето кои не се конформираат не се грижат што мислат останатите луѓе за нив, па затоа немаат проблем во издвојувањето од толпата. Исто така, тие имаат помалку страв од авторитет за разлика од оние што се конформираат, па поради тоа можат полесно да го изнесат својот став пред претпоставените, професорите, политичките лица и др. Како што кажал Фуко, активното граѓанство може понекогаш да биде и опасно поради критиките кон постоечките правила и норми, иако нивна цел е подобрување на општите услови за живеење. Затоа општиот впечаток за неконформистите е дека тие се бунтовни, лица кои се вклучуваат во конфликти, девијантни се итн.

Третата потхипотеза е наменета за истражување на односот помеѓу верувањето во личната контрола и граѓанската одговорност. Според добиените резултати, потврдено е дека со зголемување на верувањето во личната контрола кај студентите се зголемува и граѓанската одговорност, а со намалување на верувањето во личната контрола се намалува и граѓанската одговорност.

Верувањето дека една личност може да направи промена кај себе и кај останатите е моќен предиктор во вклученоста во активното граѓанство (Ниеми и сор., 1974). Бандура (1997) истакнува дека оваа верба е клучна за продуктивен исход од активностите, а воедно и за издржливост во моментите кога се соочуваме со некоја пречка.

Втората хипотеза е наменета да ја истражи состојбата на верувањето во личната контрола, граѓанската одговорност и конформизмот кај студентите кои се членови на граѓанска организација и оние кои не се членови на граѓанска организација.

Што се однесува до верувањето во личната контрола, не е пронајдена статистички значајна разлика помеѓу студентите кои се членови и оние кои не се членови во граѓанска организација. Ваквите резултати можат да се објаснат со резултатите добиени од истражувањето изведено од Киндер (1976). Имено, тој утврдил дека има разлика во локусот на контрола помеѓу учесниците на истражувањето кои волонтерски биле вклучени и оние кои почнале да волонтираат, но се откажале во текот на процесот. Имено, „псевдоволонтерите“, како што ги нарекува тој, имаат надворешен локус на контрола.

При толкување на резултатите, треба да се земе предвид дека со ова истражување добивме информација само за членувањето во граѓанска организација, притоа без да се земе во обсир колку активно испитаниците се вклучени во волонтерски активности, колку често и колку долго волонтираат.

Под сомнеж останува дали постои разлика во верувањето во личната контрола кај студентите кои се поактивно вклучени во волонтерски активности во невладините организации, па затоа би било добро доколку во иднина се продлабочат податоците за овој однос.

Има многу истражувања во кои се согласни резултатите дека придобивка од волонтирањето е зголемување на добросостојбата на членовите. Оваа поврзаност е потврдена од различни видови истражувања и тоа во лонгitudинални истражувања (Краусе и сор, 1992; Ли и Фераро, 2005; Мусик и Вилсон, 2003; Троитс и Хјуит, 2001; Ван

Вилиген, 2000), квантитативни истражувања (Вилер, Гореј и Гринблат, 1998) и во квалитативни истражувања (Месиас, Де Јонг и Мек Луфлин, 2005; Нарушима, 2005). Исто така, познато е дека верувањето во својата контрола врз настаните е витален елемент на добросостојбата на луѓето (Ганстер и Фусилиер, 1989). Имајќи ги предвид овие два наода, може да се очекува дека лицата кои имаат ниско верување во сопствената контрола вклучувајќи се во организирани волонтерски активности би успеале да ја зголемат сопствената добросостојба. Со други зборови, волонтирањето изгледа атрактивно за луѓето кои имаат ниско верување во личната контрола поради придобивките кои овие луѓе ги добиваат со самиот чин на волонтирање.

Исто така, може да се претпостави дека лицата кои имаат високо верување во сопствената контрола помалку се вклучуваат во групи, а повеќе функционираат самостојно, без хиерархија и авторитети.

Втората потхипотеза е потврдена според добиените резултати, односно постои разлика во граѓанската одговорност кај студентите кои се членови на граѓанска организација и оние кои не се членови.

Самото постоење на невладините организации се поврзува со граѓанскиот активизам. Луѓето кои имаат иста цел и иста визија се здружуваат за заеднички и организирано да укажат на нивните барања и идеи. Со тоа е поврзано основањето на невладините организации. Со други зборови, со самото тоа што една личност се ангажира да се вклучи во основање на неформална група или пак се приклучува во работата на веќе постоечка организација, тој/таа се ангажира и чувствува одговорност нешто да промени во средината. Поради тоа, оправдани се очекувањата дека студентите кои се членови на граѓанска организација чувствуваат поголема граѓанска одговорност за разлика од оние кои не се членови.

Што се однесува до последната потхипотеза на Хипотеза 2, според добиените резултати таа не е прифатена, односно добиено е дека не постои разлика во конформизмот кај студентите кои се членови и оние кои не се членови на граѓанска организација.

Кај членовите на секоја група има одреден степен на конформизам. Самото тоа што личноста прифаќа да се вклучи во некоја група или организација, значи дека таа ги прифаќа групните норми и правила, без разлика дали се сложува со нив или не. Поради тоа, можно е да се сртне повисоко ниво на конформизам и кај студентите кои се членови на граѓанска организација. Исто така, оние кои не се членови на граѓанска организација можеби се одлучуваат да не членуваат токму поради одбивноста да се прифатат правилата и структурата која ја има секоја организација.

6.2.

ДИСКУСИЈА ЗА ДЕСКРИПТИВНИТЕ РЕЗУЛТАТИ

Според графичките прикази од одговорите на студентите на прашањата за конкретни постапки може да се забележи дека скоро изедначен е бројот на студенти кои се активни учесници на протести со оние кои никогаш не учествувале. Со оглед на периодот кога беше извршено прибирањето на податоците за ова истражување (од 20 до 28 декември), изедначеноста на ова прашање е разбираливо бидејќи токму во тој период беа одржани големи студентски протести во врска со реформите во високото образование.

Исто така, многу важен е податокот што 63,5 % од испитаните студенти никогаш не гласале на студентски избори. Во прилог на пасивноста на студентите во врска со студентските избори се и резултатите од истражувањето на Младинскиот образовен форум од 2012 година во коишто е добиено дека 80 % од студентите никогаш не гласале на студентски избори. Во иднина би било добро да се продлабочат мотивите кои ги спречуваат студентите да излезат и да го остварат своето право на глас.

Според графичкиот приказ, може да се каже дека студентите повеќе се насочени кон постапки кои се веќе организирани од други луѓе, а помалку самите тие се вклучени во организација на протести, настани, дебати и др. Тоа може да се заклучи од тврдењата како „сум организирал/а студентски протести, петиции или друг вид студентски акции“, „сум организирал/а настан наменет за студентите“ и „сум волонтирали/а за реализација на студентски настан“. Имено, процентот на студенти кои никогаш не биле вклучени во вакви активности се движи од 60,4 % до 71,3 %. Ваквиот резултат е донекаде очекуван земајќи предвид дека помал е процентот на луѓе кои треба да организираат некоја активност за разлика од бројот на луѓе кои треба да учествуваат или треба да ги поддржуваат овие активности.

Социјалните мрежи, електронските форуми и блоговите се места каде што студентите можат на многу лесен начин да го изразат она што го мислат. Исто така тие се секојдневие на денешните млади. Но, и покрај тоа резултатите од ова истражување укажуваат на изедначеност на оние што „никогаш“ не споделуваат ставови на студентски теми на социјалните мрежи и оние кои „многу често“ и/или „понекогаш“ го практикуваат тоа. Кога зборуваме за активизмот преку електронски пат, вредни се да се споменат заклучоците од истражувањето на Колман, Либер, Менделсон и Курпиус (2008). Имено, за целите на истражувањето биле создадени две веб-страници. Едната имала лесна навигација, содржините биле приспособени

на интересите на испитаниците и имала добар дизајн. За разлика од неа, втората веб-страница била похаотична и со комплицирана навигација. Испитаниците биле поделени на две групи по случаен избор. Едната група ја користела таа со тешка навигација, а другата со лесна. Пронајдено е дека двете групи се разликуваат по граѓанската активност по користењето на веб-страниците.

Може да се изведе заклучок дека квалитетот на електронските медиуми сами по себе можат да поттикнат развивање на граѓанска активност кај студентите и кај луѓето воопшто.

За разлика од електронскиот пат, значително поретко се користат печатените медиуми за да се објави некоја статија или колумна преку која би се изразило незадоволството на студентите што значи бројот на студентските списанија е исклучително низок. Процентот на студенти кои „никогаш“ не објавиле свој текст изнесува 76,1 %.

Стравот од јавното искажување на своите ставови и мислења е честа појава кај луѓето. Најчести причини за тоа се етикетирањето, како и казните и санкциите кои можат да ги добијат луѓето од страна на авторитетите поради бунтовните идеи. За студентите како млади луѓе ваквата состојба е многу ризична бидејќи поради етикетирањето може да настрада нивниот професионален развој. Поради тоа може да се разбере зошто студентите често не ги ставаат своите имиња на петициите, а исто така мал број од нив учествуваат во дебати и неформални движења.

#7

ЗАКЛУЧОК

ЗАКЛУЧОК

Истражувањето покажа дека граѓанската одговорност се менува со менување на нивото на конформизам и верување во личната контрола. Доколку студентите помалку се приспособуваат на наметнатите норми и правила и веруваат дека можат да ја направат промената која ја посакуваат, поголема е веројатноста и дека ќе се ангажираат себеси во подобрување на нивните услови.

Исто така, истражувањето покажа дека оние коишто се вклучени во невладините организации, повеќе придонесуваат за реализација на активности кои се од општествено значење.

Ограничувања на истражувањето и насоки за понатамошни истражувања

Како што веќе беше спомнато во описот на примерокот, процентуалната застапеност пресметана од бројот на секој поединечен факултет од вкупниот број на студенти на УКИМ не беше целосно испочитувана поради временски ограничувања. Примерокот не е репрезентативен, па затоа не може да се направи генерализација на целата популација на студенти на УКИМ.

Исто така, инструментите коишто беа користени во ова истражување не се користени во голем број истражувања. Затоа би било добро да се истражат овие односи со користење и на други мерни инструменти, со што би се обезбедила основа за споредување на добиените резултати.

За понатамошните истражувања би било добро да се вклучат и други варијабли кои би можеле да бидат релевантни во истражувањето

на граѓанската одговорност на студентите. Така на пример, социо-економскиот статус може потенцијално да биде важен во овој однос. Исто така, разликите во моралот на студентите може значајно да колерира со истражуваните варијабли.

РЕФЕРЕНЦИ:

Младински образовен форум, Истражување за студентско организирање, 2014.

Altemeyer, B. (1981). Right-wing authoritarianism. Manitoba, Canada: University Press.

Asch, S. E. (1951). Effects of group pressure upon the modification and distortion of judgment. In H. Guetzkow (ed.) Groups, leadership and men. Pittsburgh, PA: Carnegie Press.

Asch, S.E. (1952b). Social psychology. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Топузовска Латковиќ, М., Борота Поповска, М., Серафимовска, Е., Цекиќ, А., (2013). Студија за младите во Република Македонија. Скопје: Фондација Фридрих Еберт.

Bandura, A. (1983). Self-efficacy determinants of anticipated fears and calamities. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 464-469.

Berrenberg, J. L. (1987). The Belief in Personal Control Scale: A measure of God-mediated and exaggerated control. *Journal of Personality Assessment*, 51, 194-206.

Berry, J. W. (1967). Independence and conformity in subsistence-level societies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 7, 415-418.

Bond, R., & Smith, P. B. (1996). Culture and Conformity: A meta-Analysis of Studies Using Asch's (1952b, 1956). *Psychological Bulletin*, 118(1), 111-137.

Breckler, S. J., Olson, J. M., & Wiggins, E. C. (2006). Social psychology alive. Belmont, CA: Thomson Wadsworth Publishers.

Coleman, S. Popular Delusions: How Social Conformity Molds Society and Politics. Youngstown, NY: Cambria Press, 2007.

Coleman, R., Lieber, P., Mendelson, A.L. & Kurpius, D.D. (2008). Public life and the internet: If you build a better website, will citizens become engaged? *New Media & Society*, 10, 179-201.

Deutsch, M., & Gerard, H.B. (1955). A study of normative and informational social influences upon individual judgment. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 51(3), 629-636.

Ehrlich, T. (2000). *Civic Responsibility and Higher Education*, Phoenix: Oryx Press, 2.

Eysenck, M. W. (2004). *Psychology: An International Perspective*. New York: Psychology Press, LTD.

Feldman, S. (2003). Enforcing social conformity: A theory of authoritarianism. *Political Psychology*, 24, 41-74.

Fontaine, A. M. (1991). Impact of social context on the relationship between achievement motivation and anxiety, expectations or social conformity. *Personality and Individual Differences*, 12(5), 457-466.

Foucault, M. (1983). On the Genealogy of Ethics: An Overview of a Work in Progress. In H. Dreyfus & P. Rabinow (eds) *Michel Foucault: Beyond structuralism and hermeneutics* (2nd Ed.) Chicago: The University of Chicago Press, 229-252.

Furco, A., Muller, P., & Ammon, M. S. (1998). *The civic responsibility survey*. Berkeley, CA: Service-Learning Research & Development Cent.

Ganster, D. C., & Fusilier, M. R. (1989). Control in the workplace. In C. L. Cooper & I. Robertson (Eds.), *International Review of Industrial and Organizational Psychology*, 235-280, London: Wiley.

Haidt, J., & Rodin, J., (1995). Control and Efficacy: An Integrative Review. Report to John D. and Catherine T. MacArthur Foundation Program on Mental Health and Human Development.

- Heaven, P. C. (1986). Correlates of conformity in three cultures, *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 883-887.
- Jenness, A. (1932). The role of discussion in changing opinion regarding a matter of fact. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 27, 279-296.
- Kinder, B.N. (1976). Locus of control and "pseudovolunteering". *Journal of Applied Psychology*, 61(2), 251-252.
- Krause, N. A., Herzog, H. & Baker, E. (1992). Providing Support to Others and Well-Being in Later Life. *Journal of Gerontology: Psychological Sciences*, 47(5), 300–311.
- Li, Y. & Ferraro, K. F. (2005). Volunteering and Depression in Later Life: Social Benefit or Selection Processes? *Journal of Health and Social Behavior*, 46, 68 – 84.
- Moscovici, S. (1976). Social influence and social change. London: Academic Press.
- Mott, V. W. (2006). Is adult education an agent for change or instrument of the status quo? In Merriam, S. B., Courtenay, B. C., & Cervero, R. (Eds.), *Global issues and adult education: Perspectives from Latin America, Southern Africa, and the United States*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Musick, M. & Wilson, J. (2003). Volunteering and Depression: The Role of Psychological and Social Resources in Different Age Groups. *Social Science and Medicine*, 56(2), 259-269.
- Narushima, M. (2005). 'Payback time': community volunteering among older adults as a transformative mechanism. *Ageing and Society*, 25, 567-584.
- Niemi, R. G. & Jennings, M. K. (1974). *The Political Character of Adolescence*. Princeton: Princeton University Press.
- Rotter, J.B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs*, 80 (whole No. 609.1).

- Rotter, J.B. (1982). The development and applications of social learning theory: selected papers. Brattleboro, VT: Praeger.
- Rothbaum, F., Weisz, J. R., & Snyder, S. S. (1982). Changing the world and changing the self: A two process model of perceived control. *Journal of Personality and Social Psychology*, 42, 5–37.
- Scholze, T. (2009). Evidencing the impact of informal learning on active citizenship in European projects. Gottingen: Cuvillier.
- Schwartz, S. H. (1977). Normative influences on altruism. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 10, pp. 221–279). New York: Academic Press.
- Schultz, R., Heckhausen, J., & O'Brian, A.T. (1994). Control and the disablement process in the elderly. *J Soc Beh and Pers*, 9, 139-152.
- Seeman, M. (1983). Alienation motifs in contemporary theorizing: The hidden continuity of the classic themes. *Social Psychology Quarterly* 46(3), 171- 184.
- Seligman, M.E.P. and Maier, S.F. (1967). Failure to escape traumatic shock. *Journal of Experimental Psychology*, 74, 1-9.
- Thoits, P. & Hewitt, L. (2001). Volunteer Work and Social Well-being. *Journal of Health and Social Behavior*, 48, 174-187.
- Van Villigen, M. (2000). Differential Benefits of Volunteering Across the Life Course. *Journal of Gerontology, Social Sciences*, 55, 308-318.
- Wheeler, J., Gorey, K. & Greenblatt, B. (1998). The Beneficial Effects of Volunteering for Older Adults and the People they Serve: A Meta-analysis. *International Journal of Aging and Human Development*, 47, 69-80.
- White, R., (1959). Motivation reconsidered: The concept of competence. *Psychological Review*, 66(5), 297-333.

#6

АНЕКСИ

АНЕКС 1

Анекс I

Факултет	Број на испитаници
Архитектонски факултет	18
Градежен факултет	26
ФИНКИ	46
Економски факултет	65
ФЕИТ	36
Педагошки факултет	15
Медицински факултет	37
Факултет за земјоделски науки и храна	15
Фармацевтски факултет	15
Природно-математички факултет	29
Факултет за дизајн и технологии на мебел и ентериер	11
Правен факултет	45
Машински факултет	33
Технолошко-металуршки факултет	10
Факултет за музичка уметност	9
Филолошки факултет	65
Филозофски факултет	49

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

316.654-053.6(497.7)

316.423-053.6(497.7)

НАУМОСКА, Јована

Студентот како носител на општествени промени : истражување за
конформизмот, граѓанска ефикасност и локус на контрола кај студентите
/ [Јована Наумоска]. - Скопје : Младински образовен форум, 2015. - 57

стр. : граф. прикази ; 22 см

Содржи и: Анекс

ISBN 978-608-4666-08-0

а) Општествени промени - Млади - Активизам - Македонија

б) Комформизам - Општествени аспекти - Македонија

COBISS.MK-ID 98654474

